

ШАМ ДЭ ЛИИ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр.
пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

Владимир Ильич Ленинын колымыжлан 14 ий тэмэ

ЛЭНИН ГАЙ ЛИИЫНА

Луатныл ий ожно туньаштэ ик кугу йэнг укэ лийэ. 1924 ий 21 йанварыштэ пүтынэ туньасэ шэмэр калык вождын—Владимир Ильич Ленинын—шолшо шүмжэ кырмын чарныш. Ленин укэ лийэ. Лүддымо рэволюционьэр, шкэнжын чумыр пашажым, илышыжым шэмэр калык-лап пушо йэнг укэ лийэ. Шэмэр калыкын ончыкылык волгыдо, чийалан илышыжэ вэрч кучэдалашэ йэнг мэмнан дэч кайыш.

Йанварь кэчылаштэ тулыкэш кодшо эл ойгыш пэрныч. Но тидэ лүддымо-шамычын ойгышт чьлэ, тыштэ шинча вүдлан вэр лийын огыл. Совет калык Ленин партий йыр, Ленинын лишыл соратникшэ, гениальный Сталин йыр адакат утларак чумыргыш.

Чумыр калык Великий Сталин-нын тул гай шомакшэ дэнэ Ленинын сугыныжым шукташ товатлэн.

Владимир Ильич Ленин большевистский партийым ыштэн, тидэ партийым пашазэ классын тушманжэ вастарэш кучэдалаш, нуно шакшэ-шамычым йоршын пытараш туньктэн. Ленинын ыштымэ партийын вуйлатымыжэ дэнэ Российсэ пашазэ класс дэн шэмэр кресаньык Октябрьсэ кучэдалаштэ сэнгемашыш лэктыч. Нуно капиталистический стройым сүмырэн совет властыым ыштыш.

—Мэ Российым күчызэ, лунчыргышо эл гыч пойан элыш савыраш шонэна—манын Владимир Ильич ойлэн. Гениальный Сталин Владимир Ильич Ленинын тидэ сугыныжым шукты-машкэ Совет элым вүдэн нагта-йа. Мэмнан дэнэ тидэ шуктал-тын! Мэмнан элыштэ Ленинын шонымыжэ ышталын. Кажнэ пашаштэ Ленинын пашажым, кучэдалмыжым, тудын пэш чаплэ илышыжым ужаш лийэш.

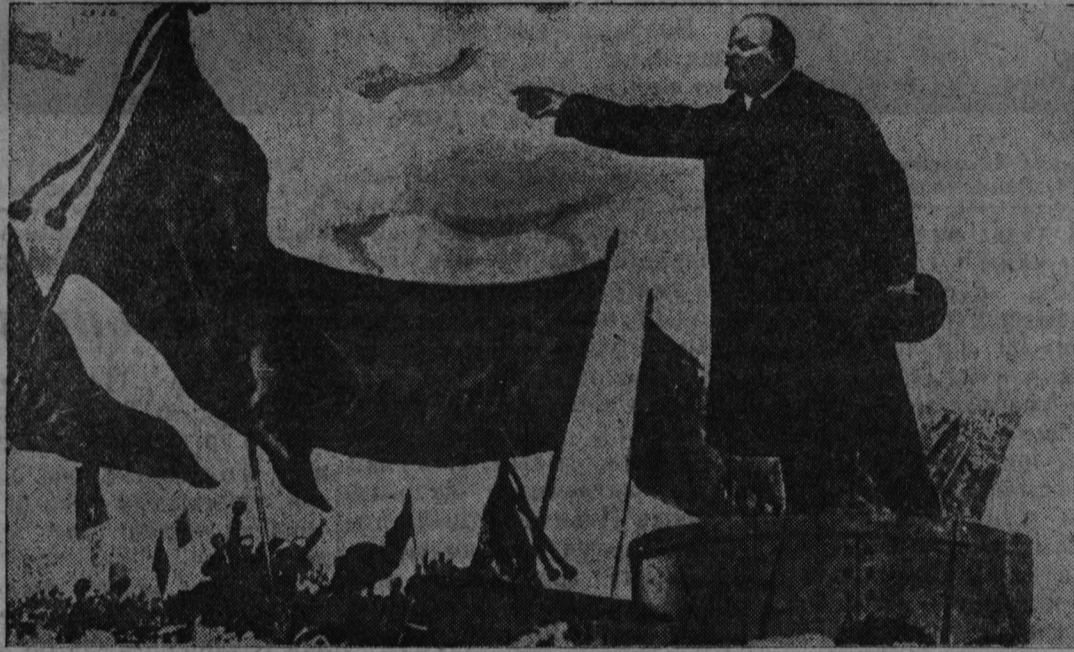
Ленин колэн гынат, тудын пашажэ, идэйжэ, илышыжэ Совет калыкын шүмыштыжэ ила, тудо нигунамат огэш коло.

Ындэ мэмнан эл пойан, культурный, пийалан элыш савыр-нэн. Сталин йолташын шомакшэ дэнэ чумыр совет калык ындэ тыгэ ойла: «Илаш сайрак лийын, илаш вэселарак лийын».

Ленин йоча-шамычым пэш чот йоратэн. Тудо йоча-шамычыштэ айдымын ончыкылык волгыдо, пийалан илышыжым ужын. Владимир Ильич партийым, пашазэ классым йоча-шамыч вэрч эрэк тыршаш туньктэн. Мэмнан партий Ильичын туньктымо корно дэнэ кайа. Мэмнан элыштэ йоча-шамычлан чыла ышталын. Школ, пионьэр дворэц, пионьэр клуб, парк, йоча техник станций, колхоз йоча-шамычын пэртышт—мо күлэш гын, чыла уло.

Мланна пийалан лийшаш правам Ленин-Сталин партий пуэн. Мэ, йоча-шамыч, тидэ кугу правам шкэнан пашана дэнэ сулашна күлэш. Мэ туньамбалнэ коммунизмом ыштымаштэ Ленин гай кучэдалашэ лийашна күлэш.

Луатныл ий ожно, йанварь кэчылаштэ пионьэр организаций Ленин лүмэш лүмдалташ тунгалын. Мэ йуный ленинэч-шамыч тидэ кугу лүмым чаплэ пашана дэнэ сулэна. Тушман-шамыч дэч Ленин гайак нэпри-миримый лийына

1917 ийын апрель тылзыштэ Владимир Ильич Ленин Пэтроградыш толын. Владимир Ильич бронэвик гыч ойла.

Художник Кустодиевын сүратшэ.

А ПОЛДЫШЫЖО МЫЙЫН УРГЫМО...

Мэмнан дэчэ Ленин то-льо. Мыланэм кычкырат:

— Наторова, пальтом нал!

Клубышто шокшо. Ленин ойлаш тунгалэ. Пальтожым кудадын, пөкбныш пыштыш. Мый руалтышымат—гардеробныйыш. Ужам, шолэ урвалтыжын покшэл полтышыжо укэ. Мый шкэмын жакэткэм Гыч полдышым күрлын на-льымат, Ленинын пальто-шыжо ургэн шындышым. Шуко чытыжэ манын күж-гү номэран шүртö дэнэ ур-гышым. Тудо кайыш, пол-дыш ургымэм палэн ыш шукто. А полдышыжо изиш вестурлырак. Тидэ мыланэм

вожылмаш, а шкэмын сэк-рэтэм нигэланат ыжым каласэ.

Йатыр жап эртыш. Литэйный урэм дэнэ кайэм, «Феникс» фотографийын окнаштыжэ Ленин портрэт-тым ужам. Тудым кугэм-дымэ. Умбалныжэ тудо пальтоак. Сайырак ончэ-мат—полдышыжат туга-йак—мыйын полдышэм.

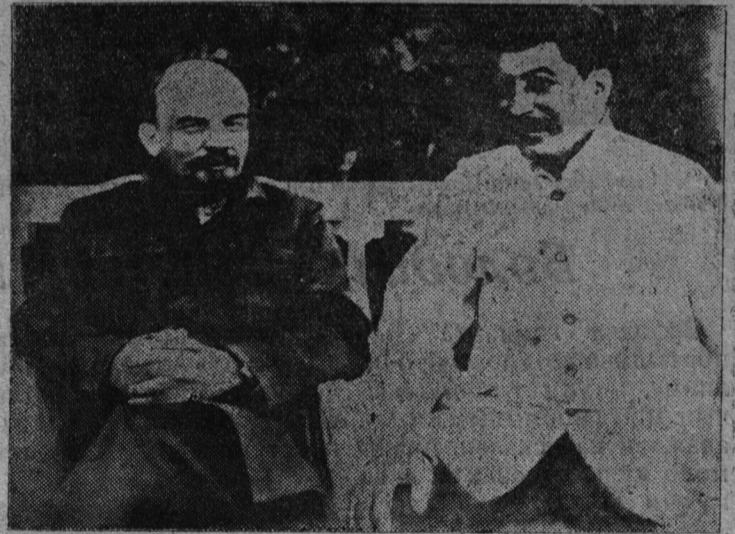
Тидэ тэлымак Ленин ко-лыш. Шарнэн илашэм Ли-тэйныйыштэ тудын портрэт-шым нальым.

Тудым воштончыш вок-тэлан рам көргөш пыжык-тэнан.

Кэчэ йыда лишкыжэ ми-йэмат, ончэн шортам.

А полдышыжо мыйын ургымо...

1927 ийын Архангельскыштэ Наторован ойлымыжо почэш возымо («Творчество наро-дов СССР» кнага гыч).

В. И. Ленин дэн И. В. Сталин 1922 ийыштэ Горкышто.

«ВУРАН РУЩАРНЬАЛАН» 33 ИЙ

1905 ийын 9 йанварыштэ Пэтербургысо шүдö түжэм утла пашазэ-шамыч кугы-жалан шкэныштын проше-ныштым пуаш Зимний Дворэц дэчэ мийэныт.

Тидэ демонстрацийым Гапон поп организаватлэн. Варажэ палэ лийын: тидэ поп кугыжан правительствэ дэнэ служитлэн улмаш. Тудо пашазэ-шамычым он-далэн, рэволюционный крэ-лалмаш дэч корандаш тыр-шэн. Пашазэ - шамычын нэлэ илышышт вэрч кугыжа

огыл, а тудын министржэ шамыч титакан улыт, ма-нын умландарэн. Кугы-жа пашазэ - шамычын йбсланэн илымыштым ок шинчэ, а шинчэн налэш гын, нунын илышыштым министр-шамычлан сайэм-дыкта, манын тудо ойлэн.

Кугыжа дэч польшым, сай илышым йодаш кугу-жат, йочажат, шонгыжат-удрамашыжат кайэныт. Кыдэшышт йумогам, кугы-жан портрэт-тым-нумалыныт. Шуко түжэм пашазэ-ша-

мычым кугыжа пульо, пикэ да нагайкэ-шамыч дэнэ ваш лийын.

Тидэ кэчын кугыжан па-лач-шамыч түжэм утла йэн-шамычым пуштыныт. Но демонстрацийым луйлдын шалатымаш пашазэ-шамы-чын шинчаштым почын, са-модержавийын чын тусшым ончыктэн.

Тидэ кэчыштэ пашазэ классын «кугыжа батыш-калан» ушанымыжым луйлд-мö.

КОК СОКОЛ

Ужар тумо вуйышто, Тудо простор умбалнэ Мутланэныт коктын Волгыдо сокол-шамыч.

Нинэ сокол-шамычым Йэн-шамыч палэныт: Пэрвой сокол—Ленин Кокымшо сокол—Сталин.

Пэрвой сокол—Ленин, Кокымшо сокол—Сталин, А йырышт чонгэштылыныт Игышт түшка дэнэ.

Ой, кузэ пэрвой сокол! Вэсыж дэн прощатлэн, Колымыж дэч ончыч Йолташыжлан ойлэн:

«Сокол тыйэ мыйын сизый, Шуын ойырлаш шагат, Чыла паша-тыршымах Возыт тыйын умбак.

А вэсыжэ каласыш: «Мондо трэвогым, Мэ тылат товатлэна: Корнэт гыч она коран!»

Шуктэн тудо товатлымым, Бойэвой товатлымыжым: Чумыр родной элым Пийаланым ыштэн. «Творчество народов СССР» кнага гыч смысл шот дэнэ Макс Майн ку сарэн.

В. И. Ленин Закопаныштэ (Галиций) ссылкыштэ илымыжэ годым.

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЭНИНЫН ЙОЧА ГОДСО ИЛЫШЫЖЭ

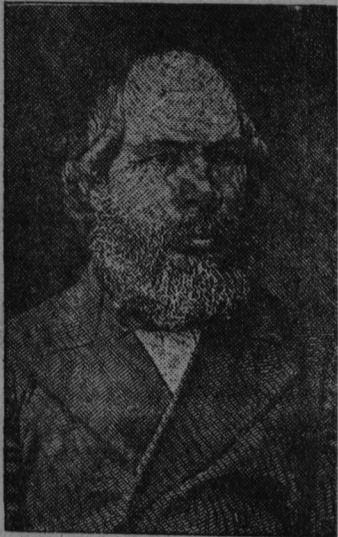
Мэмнан вождь Владимир Ильич Ульянов (Лэнин) 1871 ийыштэ 10 (23) апрэлыштэ Симбирск олаш шочыи. Кызыт тидэ олам Ульяновск маньин лүмды мб.

Владимир Ильичын ачажэ, Ильиа Николайэвич, Симбирский губернийыштэ народный училищэ инспекторлан шогэн. Тудо тыгылай кокла гыч лэктын, изиньэкак ача дэч посна кодын, кугырак изажын полшымыж дэнэ гына образованьым налын кэртн. Симбирскыштэ улмыж годым тудо йорло кресаньык-шамычын йочаштлэн школым шукурак организатлаш тыршэн. Тидым шуктышаш вэрч шкэнжым чамандэ пашам ыштэн, коч могай начар ийгэчан годымат губерний мучко кудалыштын.

Владимир Ильичын аважэ, Марийа Александровна, врачын удыржб улмаш. Тудо музыкым сайын шоктэн моштэн; француз, нэмыч да англичан йылмэ-шамычым пэш сайын шинчэн. Нинэ йылмэ-шамычым шкэ йочаштлан туныктэн. Тудо йоча-шамычым пэш йбрэтен, чаманэн.

Владимир Ильич кумбшо шочшо улмаш. Тудо вич ийаш улмыжо годымак лудаш тунэмын. Руш историй нэргэн ойлымаш шамычым, почэламутым

йбрэтен лудын. Түрлб модыш дэнэ модаш йбрэтен. Тэлым пэш тура курык гыч издэр дэнэ, коньки дэнэ мунчалтэн.

Ильиа Николайэвич Ульянов (В. И. Ленинын ачажэ).

Володья индэш ийат пэлаш улмыж годым гимназийыш пэрвой классыш тунэмаш пурэн. Тудым гимназийыш пураш учительшамыч йамдылэныт. Володья куштулгын да йбрагэн тунэмын. Тудын способностьшо пэш сай улмаш. Классыштэ шинчымыж годым туныктышын ойлымыжым умлаш тыршэн колыштын, мо улымыжым мондэн огыл. Сандэнэ мбнгб толмэкшэ классыштэ мом тунэммыжым

изишак гына повторитлэн. Володья мураш пэш йбрэтен. Тудын способностьшо да йүкшб сай улмаш. Ильиа Николайэвич шукуыж годым Володьям шкэ кабинэтышкыжэ вүдэн нангайэн да тудын урокым тунэммыжым тэргэн. Володьян тэтрадышэ почэш латинский шомак-шамычым йодыштын. Володья нигужак шогалдэ, чыла, раш ойлэн.

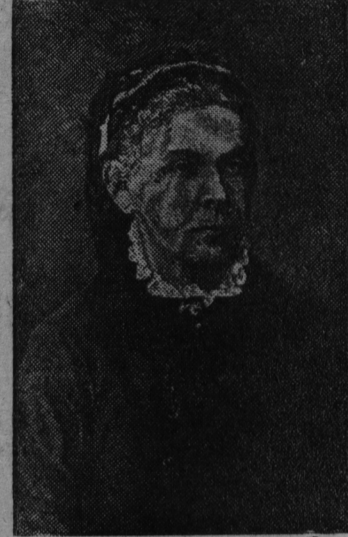
Володьян ачажэ шахмат дэнэ модаш пэш йбрата улмаш. Тудын тидэ йбрэтымашыжэ чыла йоча-шамычшылан куснэн. Ильиа Николайэвич шахмат дэнэ модаш ұжын гын, чыланат модаш куанэн кайат ыльэ.

Володья ачаж дэнат, Саша изаж дэнат шахмат дэнэ модын. Вара сэмын тудо шахмат дэнэ модаш пэш сайын тунэм шуын.

— Мэ шахмат дэнэ модаш чыланат тунэм шуна Вараракшым, Владимир Ильичын границэ вэс вэлнэ эмиграцийыштэ илымыж годым, авам тудо шахматым Володьялан колтыш. Но Краковышто (тидэ ола Польшо государствыштэ—рэд), туньымбалсэ сартуналмэ годым, Ильичым арэстыватлэныт. Утарлтмэкшэ Ильичлан чыла погыжым кудалтэн кодэн кайшыжэ вэрэшгын, тидэ шахматат кодын, вара жэ йомын,—тыгэ Владимир Ильичын ачажэ Марийа Ильичична Ульяновова веза.

Володья шахмат дэнэ вэлэ модын огыл. Саша изажэ мо дэнэ модын гын, Володьят тудын дэнэ модын, Саша изажэ мом ыштэн гын, Володьят тудым ыштэн. Тудо шкэнжын кугурак изажым пэш чот йбрагэн, сандэнак коч куштат, коч момат кугурак изаж сэмын ышташ тыршэн. Мо дэнэ модмэт шуэш? Прогулдышкыштэ мб?—маньин Володья дэч йодат гын, тудо викак вашмутым ок пу, а Сашам ончаш туналэн. А тудыжо лұмынак вашмутым вашкык пу. Вара Володья кузэ Саша, тугэ мый“ маньин ойла улмаш.

наш тунгалын. Студэнт колласэ паша дэнэ инспекторлан полицейский-шамычшогалталтын, студэнчэский обществэ-шамычым пэтыр-

Марийа Алэксандровна Ульянова (В. И. Ленинын аважэ)

калэныт, чыла организациым пытарэныт, йатырсту-

дэнт-шамычым арэстоватлэныт, шуко студэнтим университет гыч луктын. Тыгай осалланымаш ваштарэш студэнт-шамыч протэстым ыштэныт. „Студэнчэский бэспоряджэ“ Казанский университетыштат лийын. В. И. Ленинымат сходкышто участытлымыжлан университет гыч луктын да Кокушино йалыш ссылкыш колтэныт. Тидын дэнэ Владимир Ильичын учэничэский йилажэ пытэн. Володья тунам 17 ийаш улмаш. Но тудо тыжак шогалын огыл, нимогай польш дэч посна, самостоятэлыне образованьым налын да йуричэский факультэтан выпускной экзаменым пэшсайын кучэн.

Самырык Ильич настыйащий рэволюционьэр лийын. Тудо рэволюционный марксизмыштэ, пашазэ классын кучэдалмэ идэйыштыжэ шкэ корныжым муын.

Ильич шуко лудын

Владимир Ильич пэш шуко лудын. Тудо Пушкиным, Тургэневым, Некрасовым, Толстойым пэш йбрэтен, чүчкыдын нунын сочиненийыштым кок каналан лудын.

Тудо вэс элэсэ йылмымат тунэмын. Тыгэжэ тудлан границэ вэс вэлыш каймэнтгыжэ подпольный „Искра“ газетым лукташ тунгалаш полшэн. Вэс эл йылмым шинчымыж дэнэ ино-

налын, вэс эл йылмэ гыч рушлаш кусарэн, вара рушла гыч адак вэс эл йылмыш кусарэн Тыгэрак тудо йылмэ-шамычым сай тунэм шукгэн. Ышкэжэ тудо, мый йылмэ-шамычым сайын ом шинэ маньин шотлэн. Тудо тыгэ пэш скромный да ышкэжэ дэкэрэ трэб вэгагэлыный улмыжлан лийын ойлэн. Пэш кугу простота дэн скромность.

Йэн дэкэ вниматэлыне да

Симбирскыштэ Прибыловскийын пёртшб. Тыштэ В. И. Ленини 5 ийаш лиймэшкыжэ илэн.

Володьян тунэммэ ийлажэ

Володья гимназий гыч пёртылмэкшэ урокышто молиймэ, туныктышо-шамычын мом йодмышт нэргэн ачажлан каласкалэн. Ачажэ моло кунамсэ гайакак вашмутым колын:

—Отлично! Йужо годым Володья кабинет коч шкэ пблбмышкыжо писын ошкылшыжла ачажлан рапортоватлэн: „грэчэски гыч визыт, нэмэцки гыч визыт, латынь гыч визыт, алгэбр гыч визыт“! Володьян тунэммыжэ годым чыла прэдмэт дэнат отмэткыжэ „пэтыорко“ лийын.

1887 ийыштэ Владимир Ильич пытартыш классыштэ тунэмын. Тидэ ийыштэ Ульянов шамычын йэшыштан кугу ойго пэрнэн. Владимир Ильичын изажым, Алэксандр Ильичын кугыжам пуштмаштэ эн кугу титаканлан шотлэныт да казнитлэн пушташ приго-

ворым луктын. Шошым 8 майыштэ Алэксандр Ильичым казнитлэныт. Алэксандр Ильичым „шучко прэступникым“ сай аттэ-

Владимир Ильич гимназийым пытарымыжэ ийыштэ.

стат дэнэ да шбртнб мэдаль дэнэ туныктэн лукшо Симбирский гимназийын начальствыжлан выговорым увэртарэныт. Симбирский гимназийын начальствыжэ садланак Владимир Ильичлан шбртнб мэдальым пуаш ок лий, маньин шэнэн. Но гимназийыштэ тунэммыжэ годым Володьян сэнгымашыжэ пэшак кугу лийын. Выпускной экзаменыштэ Володья алакат чаплэ сэнгымашым ончыктэн, тудым шбртнб мэдаль дэч утараш нимогай причин укэ улмаш. Ольга шүжаржэ сэмынак Ильичат шбртнб мэдальым налын да Казанский государствэный университетын йуричэский факультэтышкыжэ тунэмаш пурэн.

Кодшо курымын 80-шо ийлаштыжэ, 1887 ий 1 мартысэ покушэныне дэч вара полиций пэш чот осалла-

Владимир Ильич дэн шүжаржэ Ольга Ильичична 1874 ийыштэ

странэц-шамычлан умылтарашат кушгыго лийын. Лач англичан йылмэ дэнэ гына паша кучымырак улмаш. Тидэ йылмым тунэмаш пэш йбсб. Ильич тидэ йылмым туныктышо дэч поснак тунэмынат, правильнэ ойлаш тунэм кэртын огыл. Лондонышто илымыжэ годым гына тудым сайын тунэм шуын.

Йылмэ-шамычым тунэмэ годым Владимир Ильичын посна мэтдшо улмаш. Тудо иктаж могай кнагам

тыршэн ончымаш обшо паша вэрч да шкаланжэ чот пашам ыштымаш—тудым подлинный коммунистым ыштэныт. Тэ Владимир Ильичын илышыштэ лийшэ примэршамыч почэш шукулан тунэм кэртыда.

Тидэ страницэш пэчатлалтшэ материал - шамычым М. И. Ульянован возымо кнагам гыч налмэ.

ЛЭНИНЛА ИЛАШ, КУЧЭДАЛАШ ТУНЭМЗА!

Простой да скромный

Ленинның знамайжэ дэнэ мэ Октябрь революций вэрч кучэдалмаштэ сэнгышна.

Ленинның знамайжэ дэнэ мэ социалистический строителствын сэнгымыжэ вэрч кучэдалмаштэ рэшайущий ончык каймаш - шамычым ыштышна.

Тидэ знамай дэнак чумыр туньасэ пролетарский революцийыштэ сэнгэна.

Вийан лийжэ ленинизм!

И. СТАЛИН.

Ильичын сугыныжым шуктэм

—Тунэмаш, тунэмаш, тунэмаш!

Тэвэ тидэ сугыным мылава Владимир Ильич пуэнкодэн: Владимир Ильич шкэжат пэш кугу учоний лийын, шуко түрлө наукым шинчэн. Изижэ годымак шуко кнагам лудаш тунгалын, школышто эрэ отлично тунэмын.

Мый Ильичын пуэн кодымо сугыныжым шукташ кэчын кучэдалам. Ильич сэмынак шуко кнагам лудаш, отлично тунэмаш тыршэм. Тыршымэм арам ок лий. Тунэмаштэ эрэ отличнэ отметкым налын шогэм. Тэнийсэ тунэмэ ийын 2-шо чырыкыштыжэ ик предмэт дэнэ вэлэ „хорошо“ отметкым налынам, молыжо чыла отлично. Ильич сэмынак шуко шинчышэ лийнэм. Калыкын пийалан илышыжэ вэрч Ильичла кучэдал кэртшэ лийаш йамдылалтам. Тидын вэрч кажнэ пионьэр-йуный ленинэц тыршман.

Гущина З. И.

Ронго кыдалаш школын 7-шэ классыштыжэ тунэмшэ.

1 Владимир Ильичын илышыжэ пашазэ классын пашажэ вэрч нойыдэ кучэдалмашэш эртэн.

Ленин вурс гайэ пэнгыдэ, смэлый лийын. Но тудо шкэнжым ныгунамат моло дэч кышкык шынлэн огыл,—простой, скромный лийын. Тыглай пашазэ-шамыч дэнэ йолташла мутланэн. Погынымаштэ, митингыштэ, сйэздыштэ, моло вэрэат чылаан ынглышашын простой йылмэ дэнэ ойлэн. Пашазэ - шамычын шонымыштым, йодмыштым, молымат палэн налшашлан погынымашыш палэмдымэ жап шумо дэч ончыч мийэн, мутланэн, йодыштын шинчэн.

2

Самырык совет республикым капиталист государствэ-шамычын кэрылтымышт дэч аралэн, калык озанлыкым йол умбак шогалтымэ годым Владимир Ильич йуд-кэчэ пашам ыштэн. Паша годымак пэш шуко йэн-шамычым шкэдэксэ пуртэн мутланэн, түрлө нэргэч йодыштын, кангашым пуэдэн. Ленинын кажнэ шомакшат кумлым эрэ кышкырак да кышкырак нблдышб лийын.

3

Ленин кэрэк момат аныклен кучылтын. Путырак йосб жалыштэ, йыр-ваш тушман-шамыч ишымаштэ илэн гынат, оксам кузэ гынат эрэ шагалрак кучылташ тыршэн.

Совнарком предсэдатель лиймэ кыжат моло шэмэршамыч дэч сайрак условияшты илаш нымайат кэлшэн огыл. Ик кана Совнарком столовойсо пашайэн Воронцова Владимир Ильичлан киндым осьмуш-калан утларак пуэн улмаш. Ильич уто киндыжым пучкын мбнггш пуэн. Адак ик-

кана Совнаркомын управ-ляйущийжэ Бонч-Буревич Ильичлан йоддэак пашадырым кузыктын Ильич сырнат, тудлан выговорым пуэн.

* * *

Владимир Ильич пашам йбратышэ скромный йэн, паша гэрэй лийын. Владимир Ильич гайак мэман ачина, вождына Иосиф Вассарионович Сталин! Нунын илышышт дэн пашашт —мланна примэр!

„Шарныза, йбратыза, тунэмза Ильичым, мэман вождынам, мэман учителым.

Кучэдалза да сэнгыза тушман-шамычым, внутрэнний дэн внэшний-шамычым Ильич сэмын.

У илышым, у йулам, у культурым строителыза —Ильич сэмын.

Пашаштэ изи дэч ныгунамат ида отказыватлэ, вэт изи гыч кугу ыштаалтэш — тыштэ Ильичын эн важнэ завэтшэ гыч иктыжэ.

И. СТАЛИН.

Крэдалмаштэ лудмашым шинчыдымэ горный орьол

1887 ийыштэ пычкөмыш йудым Озан олаштэ 40 студэнтым арэстовылэныт. Пристав ик студэнтым шкэ участкышкыжэ нангайэнат, йодын:

—Молан тэ бунговатлэда, сымарык рвэээ? Вэт тэндан ончылно пырдыж!

—Пырдыж, но шүшб, тудым шүкалат—шлана,—манын рвэээ вашгарэшыжэ ойлэн. Тидэ — Владимир Ильич лийын.

Пшазэ классын пашажэ сэнгышашлан Владимир Ильич пэнгыдын ушанэн. Кугыжан тырмаштэ шинчымыжэ годымат революционный пашам эрэак ыштэн.

„ИДА КЭЧКЫЖ, ЙОЛТАШ-ШАМЫЧ.“

Шонымашкэ шудымо годымат Ленин ныгунам чакнэн огыл. Кыдым колтэн, чакныш шонышо большевик-шамычым Владимир Ильич пэнгыдын шылдалэн.

1906 ийыштэ партийын IV сйэздыштыжэ мөншэвик-шамыч сэнэныт. Садын дэнэ большевик-шамыч кокла гыч йужо дэлэгатшэ вуйжым сакаш тунгалын Ленин тунам ойлэн: „Ида кэчкыж, йолташ-шамыч, мэ садыгак сэнгэна, вэт мэ чын улана“.

Идалык гыч, „Лондонэш

эртишэ V партийнэ сйэздыштэ большевик - шамыч сэнгышт. Но Ленин адакат большевик-шамычлан пэнгыдын ойлэн: чакнаш огыл, а мөншэвик-шамычым эрэак кыраш.

—ТЫГАЙ ПАРТИЙ УЛО!

Тидэ 1917 ийын 3 ийунышто лийын. Власть Врэмэнный правит-льствэ кыдыштэ шогэн. Советыштэ утларакшэ мөншэвик-шамыч лийыныт. Пашазэ, салтак да кресанык депутат-шамычын пэрвой сйээд эртаралтын. Большевик-шамыч шэнгэлнэ тыгыдэ түшка дэнэ шинчэныт. Сйээд трибун гыч мөншэвик-шамычын вуйлатышышт Цэрэтэли увэртэрэн:

—Властьым мэман кыдыш пуза манын кэргшэ полигический партий мэман элыштэ кызыт укэ... Российыштэ тыгай партий укэ!—Цэрэтэли кычкырен.

Тунам кудырчыла вашмут шэргылтэ:

— Тыгай партий уло!

Тыгэ Ленин большевик партий лум дэнэ вэржэ гыч кычкыралын.

Чынак большевик партий властьюм кыдышкыжэ нальэ, налмат вэлэ огыл, тидэ властьюм аралэн кодыш, аралэнат вэлэ огыл, мландэ шарын куд ужашыжэ гыч иктэшыжэ социализмым ыштэн.

В. И. Ленин йэшыжэ дэнэ

Ильич тыгэ пашам ыштэн

I.

Владимир Ильич кэрэк кунамат эрэ вийан, нойыдымо, кучэдалаш йамдэ, тунамак аккуратный, точный да внимательный лийын.

Альэ газетлан статьяам возэн, альэ ожнысо философ-шамычын кужгб кнагаштым лончылэн, альэ митингыштэ тул гайэ мутшо

дэнэ тушманым шудалэн—чылажымат внимателнэ, точно, аккуратнэ, сайын шонэн ыштэн.

Ильич пэш раш умлэн: большевик партийын ыштымэ пашаштыжэ изиэш шотлымо паша лийын ок кэрт, изи паша гыч кугу паша ыштаалтэш, кэрэк могай ии пашамат сайын ыштатшэ күлэш.

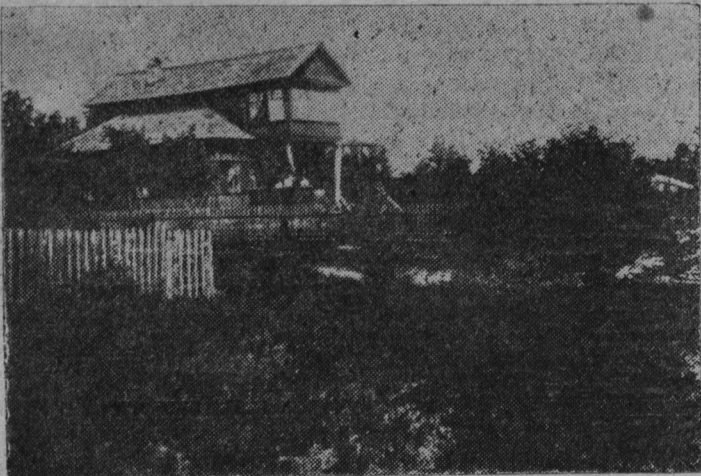
II.

Ленин могай наукум тунэмын! Кэрэк могай наукумат Ленин кэлгын шинчэн. Тидлан шуко специалист-шамыч брыныт.

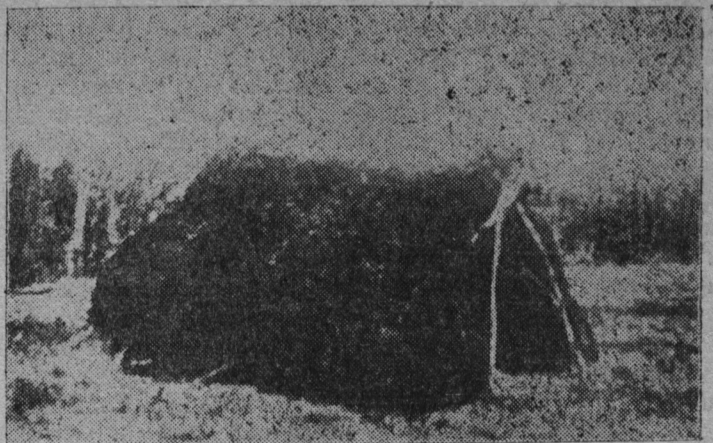
Лондоньсо Публичный библиотэкин читальный залыштыжэ служитлышэ-шамыч марда капан руш нэргэн йатыр жап шарнэн шинчэныт. Тидэ йэн библиотэкиш эрдэнэ эрак толын, йатыр кас лиймэке ижэ кайэн. Тидэ Владимир Ильич Ленин лийын. Тудын тылзэ жапыштэ лудмыжо нарэ вэсэ гын, идалыкыштат лудын ок пытарэ.

III.

Тунгалмэ пашажым Ильич кэрэк кунамат мучашыш пэнгыдын шуктэн. Совнарком предсэдатель улмыжо годым кэчэ йыда лу дэнэ, шүдб дэнэ йэн-шамычым приниматлэн, шуко телеграмм-шамычым колтылын, шуко поручэным пуэдэн, тудо жапыштак, пумо пашажэ шукталтымат тэргэн шогэн.

Финляндийыштэ Книпович-шамычын дачышт. Тыштэ В. И. Ленин 1907 ийыштэ илэн.

Приморский күртнб корнын Разлив станций воктэнсэ омаш (Петроград воктэнэ.) Тыштэ В. И. Ленин 1917 ийэ ийуль кэчэ шамыч дэч вара шылын илэн.

Республикыштэ

Кугу Парат пэле кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч шошо агалан йам-далалташты колхозлан вийан полшат. Тэвэ мэ Йефимов Аврам йолташэм дэнэ коктын шкэнан колхозлан пырдыж газетым лукташ полшышна.

Александров Йогор.
Сотнур район.

Оршанкэ пэле кыдалаш школышто тунэмшэ, пионьэр-шамыч СССР Вэрховный Совет Сэссий нэргэн информационно увэртары-машым радио дэнэ организовано колыштыныт. Адак Моско дэн Йошкар Ола радиостанцэ гоч концертным колыштыт.

Йоча-шамыч радио шындымылан куанэныт.

Леонтьев Ник.

Ронго район.

Мустай пэле кыдалаш школышто тунэмшэ—пионьэр-шамыч кум оборонно значок вэрч вийан кучедалыт. Шукертэ огыл Ибрайев Кости, Свинцова Нина да Иванов Илья—БГТО, ПВХО да „Ворошиловский стрелок“ значок-шамычлан нормым пуэныт.

Сэмьонов Леонтий.

Шэрнур район.

Йара жапэм культурно да вэселан эртарэм. Утларакшым шашкэ, шахмат дэнэ модаш йбротэм. Тидэ модыш дэнэ модаш мыйым Васильева Орина тунуктэн. Ындэ мый сайынак модын моштэм.

Андрейев Йыван.

Ронго район, Шуар-Сола тунгалтыш школ.

Руйа-Сола пэле кыдалаш школышто тунэмшэ Сэмонов Василий сүрэтлаш пэш йбрата. Сэмонов лэнин кэчылан Лэнинын изи годсо илышыж да пашаж гыч сылнэ сүрэтан альбомым ыштэн йамдылэн.

Данилов А. А.

Ронго район.

СССР Вэрховный Совет Сэссийын днэвникшэ гыч

13-шо йанварышты СССР Вэрховный Советын пэрвой сэссийжэ умбакыжэ пашам ыштыш.

Союз Совет дэн Национальность Совет пстойаннэ действоватлышэ комиссий-шамычым: Законодательнэ предположений, Бюджетнэ Комиссий, вэс эл паша шотышто комиссий-шамычым сайлышт.

Союз Совет 10 йэн составан Законодательнэ предположений Комиссийым сайлыш. Комиссий Председатель—Д. М. Йэвтушэнко. Вэс эл паша шотышто Комиссий состав 11 йэн дэнэ сайлалтэш. Комиссий Председатель—А. А. Жданов. Бюджетнэ Комиссий состав 13 йэн дэнэ сайлалтэш. Комиссийын Председательжэ—И. И. Сидоров.

14-шэ йанварышты Вэрховный Советын пэрвой сэссийжэ шкэ пашажым кумышо кэчылан ыштыш. Засэданияым Союз Совет председателъ депутат А. А. Андрэйев йолташ вуйлатэн.

Союз Советын засэданияжэ Союз Совет депутат-шамычын полномочиыштым тэргымэ нэргэн Союз Совет Мандатнэ Комиссий председателъ депутат А. С. Шэрбаков йолташын докладшым колышто.

Мандатнэ Комиссий председателъ депутат А. С. Шэрбаков йолташ шкэ докладыштыжэ тыгэ ойлэн:

„569 избирательный округышто Союз Советын 569 депутатшэ сайлалтын.

Депутат-шамычын партийнэ составышт нэргэн тэвэ тыгай даннй-шамыч: Союз Совет депутат-шамыч кокла гыч Всесоюзный Коммунистический партий члэн 461 йэн да бэспартийнэ-шамыч 108 йэн.“

„Тыгэ чыла Союз Совет депутат-шамыч кокла гыч 81 процентшэ большевистский партийын члэнжэ улыт.

Союз Совет депутат-шамычын социальнэ составышт нэргэн увэртарыма гыч тыгай даннй-шамыч: Союз Совет

депутат - шамыч коклашты пашазэ 247 йэн, кресаньык-шамыч 130 йэн, служышо-шамыч дэн совет интеллигентий 169 йэн, Союз Советын 569 депутатшэ кокла гыч удрамах-шамыч депутат 77 йэн. Нимагай буржуазный парламентыште тынар удрамах нигунамат лийын огыл да укэ.

Варажым депутат академик А. А. Байковын предложенийжэ почэш Союз Совет Мандатнэ Комиссийын докладшэ почэш тыгай пунчалым приниматла:

1. Чыла 569 избирательный округышто сайлымэ да СССР Вэрховный Советшэ сайдышашлан Центральный избирательный Комиссийште регистрироватлымэ, Союз Совет депутат-шамычын полномочиыштым чынлан признатлымэ нэргэн Мандатнэ Комиссийын докладшым увэрдитлаш.

2. СССР Вэрховный Советшэ сайдышашлан Центральный избирательный Комиссийын пашажым пытарымылан шотлаш.

Вич түрлө газетым налына

Газет мланна у увэртарымаш - шамычым кондэн шога. Тудым лудатат, кызтыт республикыштына, Совет элыштына, тугак границэ вэс вэлнэ илыш кузэ каймым палэн налат. Садланак газетым мый пэш йбротэм, аралэн кучылтам. Тидэ кэчылашты утларакшэ Вэрховный Совет Сэссий эртымэ нэргэн информацион-

ный увэртарымаш - шамычым лудын шогышым.

Мэмнан сурт вич түрлө газетым налэш. Тэвэ нуно: „Марий коммун“, „Марийская правда“, „Рвэээ коммунист“ дэн „Имдэ лий“ да „За большевистские колхозы“.

Н. С. Бэляков.

Великополь пэле кыдалаш школ, Оршанкэ район.

Кнага—мыйын йолташэм.

Мый Ронго район, Руйа-сола пэле кыдалаш школышто тунэмам. Сылнэ литературым лудаш пэшак йбротэм. Каникул мартэ Н. Чуковскийн „Навстречу гибели“, Г. Флоберын „Простая руша“ да Гогольын

„Ревизор“ кнага-шамычым лудын пытарэнам.

Каникул жапыштат мый йатыр кнага-шамычым лудын. Утларакшэ Пушкинын, Лермонтовын, Гогольын кнагашт кэлшыш.

Элэксэй Ваньу.

Чаплэ фильм нэргэн мутланышна

„Ленин в Октябре“ фильмым путырак шуко йэн-шамыч ончэныт. Тыгак мэмнан тунуктышына М. В. Свистунов Йошкар - Олашты ончэн. Тудо мэмнан 13 йанварышты урок дэч вара кодышат, тидэ фильм нэргэн пэш раш каласкалыш Каласкалымыжэ годым классыште шыга кайымымат колаш лийэш илэ, йоча-шамыч туэ шып колышт шинчышт.

Тидэ фильмым мээт пэш ужнэна.

Сэргэйев Саньу.

Кугу-Корамас пэле кыдалаш школ, Сотнур район.

ГУДОК

Мучаш. Тунгалтышыжэ кодшо чомырлашты.

Васильок тудым вашкыктыш. Андрей нэлэ ку комлям кок кидшэ дэнэ кучышат, тудым рожышко кудалтэн колтыш. Изи рвэээ тудлан полшэн, кидшэ дэнат, йолжо дэнат антрацит комлям рожышко шукэдылын. Ик минут гыч рож ан чылт пэтыралтэ.

Васильок Андрейным шкэ корныж дэнэ вүдэн нангайэн. Вэнтильаце труба шкэ пурэн ом кэрт гын, мо лийэш, манын Птаха лудын шонкалэн. Васильок почэш вуйжо дэнат, вачыжэ дэнат пурэн, труба мучко вашкыдэ ончык кайаш тунгалмэк, тудо уло онжым лустарэн куштылгын шулалтыш.

У.

Нунын күшкө күзэн шумышт годым тыгыдэ йүр йүрын. Шу опымо кудвэчэ заводын тунг тэриторий дэч брдыштэ, тудын дэч күшкө ку пырдыж дэ-

нэ ойырымо лийын.

Тышкэ күртнө корнын подйездной ливийышт мийэныт.

Васильок развэдкыш кайыш. Тудо вашкэ савырнэн тольо да корнышто иктат укэ манын увэртарыш.

— Тушто йара вагон-шамыч кум рат дэнэ шога. Вагон-шамыч йумач эртэн кайашат лийэш, нигэат ок уж. А шэнгэл капка лишнэ нигбат укэ. Тудым көгөн дэнэ суралэныт. Мэ вагон умбак күзэна, а вагон умбач капка умбак да—айда пасушко!—Васильок Андрейн пылышыкыжэ ойлыш.

Нуно шу курык умбач нушкын волышт да пүгырнэн, вагон шамыч кокла дэнэ куржыч.

Васильокын планжэ путырак сай лийын. Пытартыш вагон капка воктэнак шо-гэн. Нуно рэшоткан күртнө капка гоч вончышт

да күртнө корно полотно дэнэ куржаш тунгалыч.

Васильок кидшым шаралтэн, кок мэтр коклаш тешталтэн ончычын кайыкла чонгэштэн. Изажэ поктэн шуэш гын, манын чүчкыдынак шэнгэжэ ончалын. Андрей уло кэртмыжым куржыч. Йүр нунын шүргыштым почкэн. Лапка нэлэ пыл чумыр кавам пэтырэн.

Андрей карабывжым кудалтэн огыл. „Кучат гын садыгак пуштыт. Пытартышлан кэрэк кокытым шунгалтарэн кодам“ манын, альэ утлымыжлан ушаныдэ шонэн. Завод йатыр шэнгэлан кодмэк да подйездной корно-шамычын вокзал дэс савыраш тунгалмэкыпт вэлэ Андрей шогальэ, унаржэ пытымэ дэнэ насып умбак йбралтэ...

— Чарнэ, Васильок, ындэ ом кэрт!—тудо кычкыралэ да кидшэ дэнэ шүмжым кучыш.

— Куржына, Андрушка, куржына, укэ гын поктэн шуыт!

Лудын ончылтын, изи рвэээ чытэн кэртдэ торштылын. Шүртэ пырчыжэ коддэ нөрэн пытэн, йүштэ дэч да лүдмыжэ дэч капшым туртыкта. Лавран пытышэ чара йолжо какаргэн. Шпал умбалнэ шогышыжэ йолжо дэнэ йолжым йыг-калэн.

Тудлан Андрей пэш шуко шинчымыла чүчэ.

— Ындэ сита, Андрушка, куржына!

Птаха нойшын савырныш, Васильокын йолжым, вуйышыжэ мэлнала пижшэ картушым да шүкшү удрамах кофто көргыштэ кум лудын кагыргышэ изи капкылым ончалэ. Чот чаманымаш да пийла илымым йбсын шонымаш тудын логаржым ишыш. Тыгай илышыштэ тидэ йочалан кэмым, вургэмым налын пушашланат оксам ситарэн ок кэрт.

„Ындыжэ шултыш киндыжат ок лий. Шкаланэм-жат нигуш пурэн кайаш“...

— Андрушка... — Васильок чаманэн шуялтыш.

МЛАННАУВЭРТАРАТ

Пионьэр отрядын лүмжө вэлэ

Мэмнан Кузнэч пэле кыдалаш школышто пионьэр паша пэшак окшакла. Сбор план почэш огыл, путырак шуэн эртаралтэш. Тунамжат пэш кукшын, йокрокын эрта.

Пионьэр-шамыч галстук дэч посна коштыт. Отряд совет председателъ Данилов Борис шкэжат галстукым ок пыжыктэ. Звэнэвой-шамыч сборки галстук дэч посна мийат. Звэнэвой Вэселов Борис галстукым алыт налын огыл. Тыжэч вигак каласаш лийэш: звэнэвой дэн вожатый-шамыч шкэштат пионьэр галстукын значеныжым огыт шинчэ. Пионьэр организацийын лүмжө вэлэ. Торйал райкомолын пионьэр отдэлжат мэмнан школыш күлэшын ончалын огыл.

И. П. Кошин.

Кузнэч пэле кыдалаш школ Торйал район.

Кунам мланна имньым пуат?

Мэмнан Элнэтүр йал гыч школыш шошташ 5 километр лийэш. Мэ кажнэ кэчын школыш йолын коштына. Кэрэк могай кугу поран, йүштэ годымат мланна кайаш колхоз правленэ имньым ок пу.

Тыгэ мэ кажнэ кэчын 5 километршэ кылмэн коштына. Урокышвараш кодын миймашат йатыр лийэ-да.

Мэмнан „Элнэт“ колхоз председателъ партий дэн правительствын йоча-шамычлан школыш кошташышт условийын ыштымэ нэргэн указаныштым ок шукто. Йоча-шамыч вэрч шагал шона.

Звэнигэ район, Помар кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч: Рыбаков В., Актуганов М., Пэтров И., Истакова Е., Артёмэва А.

Андрей киньэльэ. Нугыдо тугыра коклаш йомшо завод могырым гудокын осалын мугырымб йүкшэ шарлыш.

— Мугыра,—шкэ танжын кугу йүк дэнэ мугырымжым кугэвинэн колыштын пэлэштыш тудо. Ындэ тудо ыш курж, а писын ошкэдэн кайыш. Воктэнжэ Васильок тыгыдын йортэн, минут йыда шэнгэжэ ончылт кайэн.

Кукшү насып умбач водокачкэ воктэнсэ палыме изи пörтым ужо да шкэнжын утлымыжлан ындэ ижэ ушаныш.

— Васильок, шольашэм! Пацаньонок! Васька, стэрвэц! Мэ ындэ нунын умбак шувалына вэлэ! А тый вэрчэт мый эшэ учым шуктэм...

Тудо шольыжым энтальэ, тудым онжо пэлэн ишыш. Шинчавүдым шылташ огэшат күл илэ. Поток сэмын йүр опымо годым шинчавүдым кө ужын кэртэш

Ответственный редактор— К. А. ЛЭНСКИЙ.